

EKONOMİ POLİTİK

Durgunluk, Yeniden

Erinç Yeldan, 17 Ekim 2018

Dünya ekonomisi yeni bir durgunluk dönemine giriyor...

Daha 2009'un yaraları sarılmadan, küresel işsizlik gerilememişken, gelir dağılımındaki çarpıklık ve erozyonun önüne geçilemeden, küresel ekonominin önünde *yeniden* kara bulutlar dolaşiyor.

Geçen hafta yayımlanan IMF'nin *Dünya Ekonomik Görünümü* başlıklı raporu, dünya ekonomisinin 2018 ve 2019'da yüzde 3.5'lik oranlarda kalacağını, 2023'e değin de büyüme hızında yavaşlama sürecinin kalıcı olacağını vurguluyor. IMF verileri, durgunluk tehdidinin 2017 ve 2018'de Amerikan ekonomisinin başkan Trump'ın büyük şirketler kesimi için sunmakta olduğu vergi indirimlerine dayalı genişleyici mali politikaları sayesinde geçştirildiğini belirtiyor. Ancak, Amerikan ekonomisinin 2018'de yüzde 2.9 büyüdükten sonra –mali teşvik paketinin etkileri tüketilmesiyle birlikte- ivmesini kaybedeceği; 2018 sonrasında da yüzde 2.5; ve 2023'te de ancak yüzde 1.4 büyüebileceği öngörülmekte. Bu oranlar ABD ekonomisinin *uzun dönem ortalaması* olan yüzde 3.3'ün altında kalmakta. Avro bölgesinin de 2018 için tahmin edilen yüzde 2'lik mütevazı büyümeyi izleyerek, 2023 sonunda ABD ile birlikte yüzde 1.4'lük bir büyüme patikasında durgunluğa sürükleneceği tahmin ediliyor.

ABD'de şirketler kesimi karlılığının bu denli artmasına yol açan etkenlerin başında Trump yönetiminin kurgulamış olduğu vergi iadeleri ve vergi istisnalarına dayalı genişleyici maliye politikası ve bunun getirdiği servet transferleri yatmakta. Amerikalı Marksist iktisatçı **Michael Roberts**'in bulgularına göre ABD'de şirket karlarındaki artış geçen seneden bu yana yüzde 7.6'lık bir artış gösterdi. Finans kesimi ve bankaların karlarını bir tarafa bıraksak dahi, reel sektör şirketler kesimi karlılığındaki yıllık artış yüzde 6.6'ya ulaşıyor; yani kar oranlarında, ortalama büyüme hızının çok üstünde bir sıçramanın söz konusu olduğu anlaşılıyor.

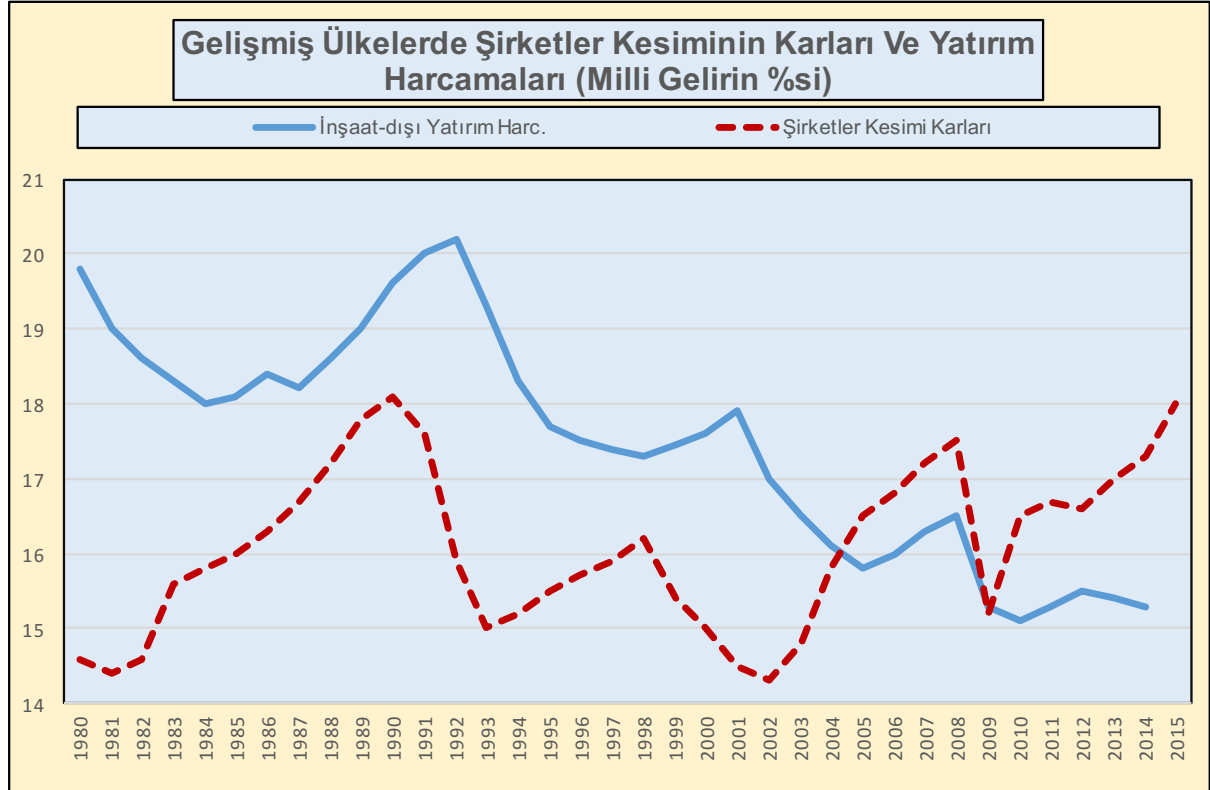
ABD için sergilenen bu rakamlar, dünya ölçeğinde de geçerli. Birleşmiş Milletler Kalkınma ve Ticaret Konferansı (UNCTAD) verileri, küresel ekonomide faaliyet gösteren en büyük 2,000 adet ulus-ötesi tekellerin toplam karlarının 2.9 trilyon dolara; net satış gelirlerinin ise 30 trilyon dolara ulaştığını belgeliyor. Söz konusu ikinci rakam dünya ihracat hacminin iki misli; dünya katma değer toplamının yarısı.

Dünya ölçeğinde karların ivmelendiği bir dönemde söz konusu durgunluk tehdidi nereden kaynaklanıyor?

Sorunun yanıtı, sabit sermaye yatırımlarının durağan seyrinde yatıyor. Zira dünya ekonomisi gelirlerinin giderek daha az bir bölümünü sabit sermaye yatırımlarına yatırıyor; tasarruf fonları giderek daha fazla bir biçimde finansal spekülasyon ve rant oyunlarının büyüdüğü cazibesinde kullanılmakta. Kapitalizmin kumarhane masalarında kısa vadeli rant ve finansal getiri peşinde koşan spekülatif sıcak para sermayesi, yatırımların yönünü yeni iş sahaları açmak, ya da teknolojik ilerlemeyi amaçlayan sabit sermaye yatırımları yerine finansal

ürünlerin alım satımına çeviriyor. Finans kapitalin kaprislerine ve coşkularına dayalı biçimde evrilen küresel ekonomi, giderek artan dalgalanmaların belirsizliğinde yatırım ve üretim yerine spekülasyon ve rant vurgunlarından pay kapma uğraşı içerisinde.

Aşağıda, UNCTAD verilerinden derlediğimiz grafik bu olguyu çok net biçimde özetliyor. Grafikte ABD, Almanya, Japonya, Fransa ve İtalya için şirketler kesiminin toplam karları ile, finans-dışı ve inşaat-dışı yatırım harcamaları milli gelirlerin payı olarak sergilenmekte. Veriler 1980'den bu yana çizilmiştir.

Kaynak: UNCTAD, Ticaret ve Kalkınma Raporları

Veriler, şirketler kesimi karlılığının özellikle 2012 sonrasında yeni bir ivmelenmeyle milli gelirlerin ortalama yüzde 18'ine değin ulaşırken, sabit sermaye yatırımlarının milli gelirler içindeki payının ancak yüzde 15'i düzeyinde kaldığını belgeliyor. Sabit sermaye yatırımlarının milli gelir içindeki payının 1992'den bu yana düzenli olarak gerilemekte olduğu gerçeği UNCTAD verilerinde net olarak vurgulanmakta.

Bu koşullarda, Trump Amerika'sının 2018 için elde ettiği büyümenin, devlet eliyle yaratılan mali teşviklerin geçici bir görünümü olduğu anlaşılıyor. Küresel kapitalizmin karlılığı ve birikim kaygısı ise artık reel üretim ve yatırım faaliyetlerinde değil; finansal varlıkların yer çekimi yasalarını hiçe sayarcasına şişkinleştirdiği köpükler ve sanal rant oyunlarında yer buluyor.